

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук
Резнікової Наталії Володимирівни
на дисертаційну роботу Майбороди Юрія Олексійовича
на тему «Механізм забезпечення глобального торговельного лідерства
США», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 29 «Міжнародні відносини»
за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

27 жовтня 2023 року

1.Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Актуальною проблематикою сучасних досліджень у сфері міжнародних економічних відносин є ймовірна втрата країнами-лідерами світової економіки панівних позицій у торгівлі, серед яких найбільш обговорюваним є питання траєкторії протистояння США та КНР на світових ринках. США стрімко втрачають лідерство у світовому експорті, поступаючись Китаю і за абсолютними обсягами, і за динамікою зростання показників експорту. Досі економічний успіх США пояснювали сповіданням вільної торгівлі, однак впродовж останніх років спостерігається очевидна протекціоністська ескалація в американській міжнародній економічній політиці, що виявляється у інвестиційному, технологічному, фіскальному, інноваційному, регуляторному протекціонізмі США. Та найбільш відкрито відхід від неоліберальної моделі управління економічними процесами помітний у сфері регулювання торгівлі, що актуалізує необхідність дослідження дієвості механізму забезпечення лідерства США у торгівлі, його відповідності реаліям сучасного етапу розвитку глобальної економіки та динаміці розвитку конкурентного середовища. Недостатньо дослідженим залишається питання здатності корпоративного сектору США, на якому інституційно вибудоване лідерство США, забезпечити країні перевагу на світових ринках. Наведене дає підстави зробити висновок, що представлене до розгляду дослідження є актуальним та відповідає новітній тематиці наукового пошуку у галузі міжнародних економічних відносин.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація Майбороди Ю.О. є комплексним дослідженням теоретичного та прикладного характеру, спрямованим на вивчення особливостей функціонування механізму забезпечення глобального торговельного лідерства США в умовах загострення глобальної конкуренції та кризових процесів у світовій економіці. Серед завдань дослідження – аналіз концептуальних основ феномену глобального торговельного лідерства, методичних підходів до оцінки місця країни у торговельній системі, організаційно-економічної будови механізму забезпечення торговельного лідерства, та безпосередньо аналіз передумов, факторів, особливостей зовнішньої торгівлі США, сучасних рис та трансформацій у механізмі забезпечення торговельного лідерства США.

Структура роботи відповідає логіці дослідження, поставлені завдання загалом виконані, а результати – відображені у висновках до дисертації. Достатня обґрунтованість положень дисертації забезпечується завдяки опрацюванню значної кількості джерел як теоретичного, так і емпіричного характеру (список використаних джерел налічує 280 позицій і містить наукові публікації вітчизняних та зарубіжних авторів, аналітичну та статистичну інформацію). Для формулювання власних висновків автор спирається на застосування різноманітних методів наукового дослідження, що також підвищує обґрунтованість сформульованих рекомендацій. Зокрема, дисертант застосовує метод інтегральної оцінки для аналізу зміни позицій США з точки зору торговельного лідерства та кореляційний аналіз для дослідження впливу торгівлі зі США на ВВП України, SWOT-аналіз для дослідження сильних та слабких сторін участі США у світовій торгівлі. Висновки до роботи випливають із проведеного автором аналізу, є логічними і аргументованими.

3. Найвагоміші результати дослідження, їх наукова новизна та практичне значення.

Серед результатів дослідження, що являють собою найвагоміший внесок дисертанта у дослідження механізму забезпечення глобального торговельного лідерства США і становлять наукову новизну дослідження, можна виокремити: проведений автором комплексний системний аналіз механізму забезпечення глобального торговельного лідерства США як складової їх глобального економічного лідерства; виокремлення пріоритетних напрямів дії механізму забезпечення торговельного лідерства США; запропоновану методику оцінки глобального торговельного лідерства на основі розрахунку інтегрального індексу глобального торговельного лідерства; удосконалення науково-теоретичної бази дослідження глобального торговельного лідерства та методичних підходів до комплексного дослідження участі країни у світовій торгівельній системі (алгоритм аналізу місця та ролі країни у світовій торгівлі); поглиблення теоретичної бази дослідження участі великих країн у міжнародній торгівлі. Слід наголосити і на важливості наукового доробку автора у сфері дослідження проблем двосторонньої торгівлі України та США у контексті військової агресії Росії, що має практичну цінність.

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертаційна робота пов'язана із комплексною науковою темою кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «УжНУ» «Трансформація Європейського Союзу: економічні, міграційні та інституційні аспекти» (№ 0120U100386). Здобувач здійснює оцінку впливу поглиблення інтеграційної взаємодії між Україною та ЄС на перспективи інтенсифікації торговельно-економічної співпраці між Україною та США,

проводить інтегральну оцінку лідерства у світовій торгівлі за обраними 15 країнами, серед яких – п'ять країн ЄС.

5. Теоретичне та практичне значення результатів дослідження.

Теоретичне значення отриманих у процесі підготовки дисертації результатів полягає у можливості використання її положень при розробці навчальних матеріалів з таких дисциплін професійної підготовки здобувачів спеціальності «Міжнародні економічні відносини» як «Міжнародна торгівля», «Світова економіка», «Міжнародні економічні відносини». Результати дослідження, а саме – теоретичні підходи до оцінки лідерства у торгівлі, були використані у навчальному процесі на факультеті міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет», про що свідчить наведений у роботі акт впровадження від 24 січня 2023 року. Проведений аналіз переорієнтації торговельних потоків України в розрізі регіонів України має практичне значення, оскільки може бути врахований при розробці загальнодержавних та регіональних програм сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності із урахуванням євроінтеграційних пріоритетів у торгівлі, необхідності трансформації та диверсифікації торговельних потоків України.

6. Повнота викладу основних результатів дослідження у наукових працях.

Результати дослідження достатньою мірою відображені у публікаціях автора. Дисертантом опубліковано 12 наукових праць, зокрема п'ять статей у виданнях, віднесених Міністерством освіти і науки України до фахових (з них три - одноосібні), одна – у іноземному періодичному виданні, та шість тез доповідей у матеріалах конференцій. Вісім публікацій є одноосібними. Обсяг друкованих робіт, їх зміст і кількість відповідають вимогам щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

7. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації. Подані до захисту наукові результати є власними напрацюваннями здобувача, текст дисертації є оригінальним. Виявлені текстові співпадіння (цитування) мають відповідні посилання на першоджерела, що внесені до списку літератури. Запозичення (співпадіння) в тексті не мають ознак плагіату.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних дисертантом Майбородою Ю.О. результатів, слід вказати на певні недоліки та дискусійні положення, притаманні роботі.

1. У контексті дослідження конкурентного протистояння США та Китаю, здійсненого у третьому розділі роботи, автор недостатньо уваги приділяє дослідженню факту послаблення впливу США на ринки країн, що розвиваються, на фоні одночасно зростаючого впливу на них КНР. Таке послаблення, зокрема, є результатом відсутності ефективної альтернативи ініціативам Китаю з боку США у галузі реалізації інфраструктурних проєктів, завдяки функціонуванню яких значно зміцнився економічний та політичний вплив КНР на країни що розвиваються, поглибилися торговельні зв'язки між найменш розвинутими країнами регіону та КНР. Разом із відсутністю позитивного порядку денного для торгівлі в АТР, це суттєво підриває лідерські позиції США, в той час як китайські компанії завдяки реалізації таких проєктів, головним чином проєкту «Пояс і Шлях», значно укріплюють свої позиції на основних ринках регіону.

2. У запропонованому алгоритмі аналізу місця і ролі країни у світовій торгівлі (с.56-57) автор відносить аналіз показників зовнішньоторговельної політики до блоку оцінки результатів участі країни у світовій торгівлі. На наш погляд,

дослідження інструментарію зовнішньоторговельної політики держави слід було віднести до першого блоку, що покликаний дати уявлення про вхідні, базові умови участі країни у світовій торгівлі, оскільки інтенсивність застосування тарифних та нетарифних обмежень безпосередньо впливає на торговельні потоки, визначаючи їх структуру та спрямування.

3. У таблиці 1.4 на с.73 автор відносить ТНК та міжнародні організації до числа суб'єктів реалізації механізму зовнішньоторговельної політики. Таке твердження автора без належного пояснення у тексті дисертації видається інтуїтивним, відтак така точка зору потребує детального обґрунтування. Те ж стосується віднесення міжнародних організацій до суб'єктів реалізації механізму забезпечення торговельного лідерства окремої країни, що є дискусійним, оскільки формально міжнародні організації виражають інтереси усіх учасників, а не окремо взятої країни.

4. На с.36-37 дисертації автор, вдаючись до аналізу сучасних теорій міжнародної торгівлі, трактує значення впливу світового товарообміну на економічне зростання країн, однак наведений теоретичний огляд міг би бути доповнений навим напрямом в теоріях економічного росту — теоріями антиросту, які, серед іншого, стають підґрунтям для легітимації в практиці міжнародної економічної політики США нових цілепокладань, серед яких стримування економічного росту КНР, стримування інтеграційних та інфраструктурних проєктів за ініціативою КНР, які частково описуються концепціями декаплінгу та деріскінгу. Такий підхід дозволив би авторові вступити у продуктивну полеміку, яка значно збагатила б теоретичний розділ. Так само й теоретичне підґрунтя концепцій сталого розвитку надає підстави для впровадження нового типу захисту — зеленого неопротекціонізму, який не лише уможливорює викривлення існуючих ринків і створення нових, але й виправдовує обмеження імпорتنих потоків.

5. Маневрування у вимірі втрат і вигравів дедалі ускладнюється зі зростанням як кількості, так і впливовості акторів міжнародних економічних відносин, формуючи новий каркас міжкраїнової взаємодії. Національні та

глобальні виклики, що постають перед країнами, часом унеможлиблюють використання інструментарію економічного впливу так, як здається доречним з точки зору отримання країною короткострокових вигод.

Констатуємо певний парадокс: вважається, що держава, опинившись перед викликами глобалізації, поступово втрачає здатність до регулювання процесів, індукованих останньою, але вона, як і раніше, несе відповідальність у випадку, коли наднаціональне регулювання - регіональне або глобальне - зазнає краху. Не дивно, що політики щосили намагаються маневрувати між вигодами і втратами асиметричного суверенітету. Питання цифрового та технологічного суверенітету на тлі посилення технологічного суперництва та некерованих інноваційних перегонів постає як пріоритетне і для країн із табору демократичних партнерів США (зокрема, ЄС), так і для країн із протилежного табору (зокрема, КНР). У зв'язку з цим авторів слід було б критично осмислити роль Вашингтонського консенсусу як інституційного каркасу міжнародної економічної політики, доповнивши його аналізом Пост-Вашингтонського консенсусу та такого, що знаходиться в опозиції до нього, Пекінського консенсусу, а також його дотичність до концепції стратегічної автономії ЄС.

Висловлені зауваження принципово не впливають на загальну позитивну оцінку представленої роботи, а наявність дискусійних моментів підтверджує актуальність наукового дослідження.

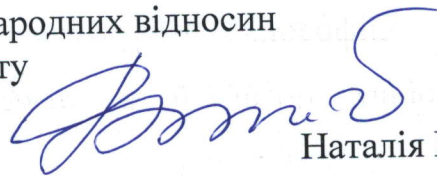
9. Загальний висновок.

Дисертаційна робота Майбороди Юрія Олексійовича на тему «Механізм забезпечення глобального торговельного лідерства США» є завершеною науковою працею, в якій автором здійснено комплексний аналіз теоретичних основ та практичних аспектів функціонування механізму забезпечення глобального торговельного лідерства США. Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються

результатами досліджень. Анотація розкриває основні положення роботи та висновки, не містить інформації, що є відсутньою у дисертації. Зміст дисертаційної роботи відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставленої мети і вирішення задач дослідження. Дослідження відповідає вимогам “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії” від 12 січня 2022 р. (зі змінами та доповненнями), та вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, визначеним наказом МОН України від 12.01.2017 №40, а її автор Майборода Ю.О. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини».

Офіційний опонент:

професор кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор економічних наук, професор

Наталія РЕЗНІКОВА

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
ПРОРЕКТОР
З НАУКОВОЇ РОБОТИ
ГАННА ТОЛСТАНОВА